

Antall, a determinált

VISSZHANG - LXVII. évfolyam, 46. szám, 2023. november 17.

A Szelényi-Mihályi szerzőpárosnak (*Liberalizmus - nehezebb, mint gondoltuk*, *ÉS*, 2023/41., okt. 13.) adott válaszában Pétervári Zsoltnak abban nincs igaza, hogy „Antall sohasem hivatkozott a népnemzeti identitásra mint a Demokrata Fórum eszmei alappilléreinek egyikére” (*Antall, a népnemzeti?*, *ÉS*, 2023/45., nov. 10.). Ha igaz, ami a *Tények könyve '90*-ben szerepel, akkor az MDF negyedik országos gyűlésén politikai programadó beszédében „Antall József hangsúlyozza, hogy a pártnak olyan egységes politikai szervezatként kell működnie, amely vállalja a Lakitelken meghirdetett szellemi értékeket”. Továbbá – aligha Antall egyetértése nélkül – „a párt új alapszabálya kimondja, hogy a kereszténydemokrata és a népi-nemzeti gondolat mellett a nemzeti liberális irányzat is jellemzi az MDF-et”.

Pétervárinak minden másban igaza van. Antall célja ugyanis valóban az volt, hogy a konzervatív hagyományokra épülő magyar pártszerkezetet összeegyeztesse a nyugati parlamentáris rendszerrel. Pontosan érzékelte pártja ezzel szemben álló szélsőségeit. Egy részüket kiszorította a pártból, más részüket megpróbálta hatástalanítani. A „szörnyű tagság” (© Szabó Iván) azonban maradt. Ahogy fennállt és elementárisan érvényesült a magyar jobboldaliak és baloldaliak, konzervatívok és liberálisok közötti kölcsönös ósbizalmatlanság is. Ez a gyanakvás az euroatlanti politikai világ a mélyben örökké ott rejlő vonása és természetes jelenség. Miért is tetszenék az egyik képviselőinek a másik, és fordítva? A fejlettebb nemzeti politikai kultúrákban ez nem befolyásolja túl erősen a viszonyokat, mivel valamennyire már természetesebb, hogy baloldalinak és jobboldalinak, konzervatívnak és liberálisnak lenni teljesen egyformán legitim, morálisan liberális, demokratikus felfogás. Még ha fogcsikorgatva is. A szélsőjobboldaliság és szélsőbaloldaliság, az ultrakonzervativizmus és anarcholiberalizmus, a fasiszta, a bolsevista, az illiberális, populista stb. nem legitimek.

Ezt a demokratikus legitimitást az említett kölcsönösen atavisztikus, zsigeri gyanakvás miatt Nyugaton se könnyű elfogadni. Hogy legalább azt ne orrontsák a másikról, hogy eleve potenciálisan fasiszta vagy bolsevista. (Németországban még így is él a szörnyű gyakorlat, hogy per „jobboldalinak” nevezik a szélsőjobbot.) Hát még a kevésbé tartós demokratikus hagyományra támaszkodó keletebbi régiókban, mint például a magyar világ. Ahol a szélsőbaloldali bolsevisztikus reálszocializmus bukása friss élmény volt, és ebből a legtöbbet maguk a baloldaliak tanultak. A szélsőjobboldali, fasisztoid nyilas uralom viszont már nagyon távol volt, és szabad nyilvánosság híján a pártállam idején a legkevésbé a jobboldaliaknak nyílt módjuk a nyíltsággal szembenézni a múlttal, amellyel ezt Nyugat-Németországban meg lehetett tenni. A baloldaliak legalább valamiféle reform hiú ábrándjáról tárgyalhattak – hogy aztán rájöjjenek a reménytelenségére. Velük szemben a jobboldaliak még csak nem is elmélkedhettek nyíltan arról, milyen legyen a magyar polgári demokrácia. Ezért aztán, amikor a nemzet ölébe esett '89/90-ben a szabadság, végül a harmadik magyar demokrácia is összeomlott. Némi derűlátásra ad okot, hogy az első magyar demokrácia 1918-ban alig néhány hónapig tartott, a második sorsa eleve megpecsételt volt, de 1945 után kapott a szovjetektől két engedélyezett évet a haldoklásra, ez a legutóbbi pedig 1989 után nagyjából már húsz évig húzta. A legközelebbire elég sokáig kell majd várni. Talán valamivel még hosszabb lesz.